

Bohumil Hrabal (1914 – 1997): Obsluhoval jsem anglického krále (vydáno 1980 v exilu)

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, literárněhistorický kontext, umělecký směr / tvůrčí skupina, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje);

2. Kompozice; 3. Hlavní postavy a jejich charakteristika; 4. Námět, témata, hlavní motivy;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti;

Sklenice grenadýny

Dávejte pozor, co vám teďka řeknu. Když jsem přišel do hotelu Praha, tak mne vzal šéf za levý ucho a zatahal mě za něj a povídá: "Jseš tady pikolík, tak si pamatuj! Nic jsi neviděl, nic jsi neslyšel! Opakuj to!" A tak jsem řekl, že v podniku jsem nic neviděl a nic neslyšel. A šéf mě zatahal za pravý ucho a řekl: "A pamatuj si ale taky, že všechno musíš vidět a všechno slyšet! Opakuj to!" A tak jsem udiven opakoval, že všechno budu vidět a všechno slyšet. A tak jsem začal. Každý ráno v šest hodin jsme byli na place, taková defilírka, pan hoteliér přišel, po jedné straně koberec stál vrchní a číšníci a na konci já, tak maličký jako pikolík, a na druhé straně stáli kuchaři a pokojské a fický a kredencká, a pan hoteliér šel kolem nás a díval se, jestli máme čistý náprsenky a frakový límce i frak bez poskvrnny, a jestli nechybějí knoflíky, a jestli jsou vyčištěný boty, a naklonil se, aby čichem zjistil, jestli jsme si myli nohy, pak řekl: "Dobrý den, pánové, dobrý den, dámy..." A už jsme s nikým nesměli mluvit a číšníci mě učili, jak se balí do ubrousku nůž a vidličku a já jsem čistil popelníky a každé den jsem musel vyčistit plechový košíček na horký párky, protože já jsem roznášel na nádraží horký párky, naučil mne to ten pikolík, kterež už pikolíkem přestal být, už začal pracovat na place, ach, ten se něco naprosil, aby mohl roznášet dál párky!

Kterak jsem se stal milionářem

Dávejte pozor, co vám teďka řeknu. Ten kufříček se vzácnými poštovními známkami mi přinesl štěstí. Ne hned, ale až pak, protože po skončení války jsem dostal malý dekret, i když jsem dal adresu toho velitele gestapa, toho, který byl vrahem tolika lidí, a utekl a schoval se někde v Tyrolích, a já jsem v Chebu od svého tchána vyzvěděl místo jeho pobytu, a Zdeněk dostal povolení od amerických úřadů a autem s dvěma vojáky si vyjel pro něj, zastihl jej, jak sekal louku přestrojen v tyrolské kalhoty a košili a nechal si narůst plnovous. I kdybych jej zatkl já, přesto mne Sokolové z Prahy dostali do kriminálu, ne za to, že jsem si vzal Němku, ale za to, že jsem v době, kdy popravovali tisíce českých vlastenců, že jsem stál před nacistickým úřadem krve a ochrany německé cti a dával jsem se prohlížet, já, přispívající člen Sokola jsem se nechal dobrovolně prohlídnout, zda jsem schopen pohlavně obcovat s germánskou árijskou ženou, a tak za to jsem dostal půl roku, podle malého dekretu..., ale potom jsem prodával ty známky a dostával jsem za ně takové částky, že jsem jimi pokryl deset podlah mého bytu, a když jsem dosáhl částky pokrývající čtyřicet podlah, koupil jsem si hotel na periferii Prahy, hotel se čtyřiceti pokoji

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu; B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Česká národní povaha.

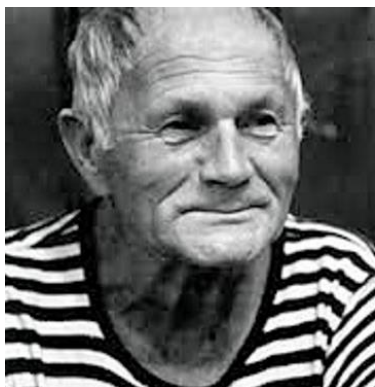
30. listopadu 2016 v 18:32 | Thyronx

Velmi výrazným rysem naší národní povahy je specifika český demokratismus, vyznačující se mimořádným smyslem pro rovnost. Bohužel pro rovnost na relativně nízké, chalupnické úrovni. Český chalupník, mající dvě krávy a deset slepic, vyžaduje, aby nikdo neměl o krávu ani o slepici víc; pokládá za správné a spravedlivé, aby se širší obec přizpůsobila jemu, nikoli aby se sám povznesl do vyššího stavu.

Pohádky, nejhlubší a nejpravdivější sonda do lidové duše, toho podávají doklad: pouze Honza z chudé chaloupky je přijímán pozitivně, kdokoli nad jeho úroveň, statkář se zlatým řetězem na pupku, měšťák nebo nedej Pámbu šlechtic je živel podezřelý, podle okolnosti směšný nebo podlý, ve svých vyšších provedeních pochopitelně nečeský. Můžeme vystopovat původ tohoto jevu: po osm století u nás existoval dualismus jazyka i společenského způsobu. Čech v něm představoval složku selskou, přesněji řečeno maloselskou. Poslechněme si českou pohádku, českou písničku: znějí nám venkovem, město jí je čímsi cizím, kam se chodí do služby nebo na vojnu, ale doma je Čech na vesnici.

Ukázka je z nějakého blogu. Co to jsou blogy a vlogy? Sledujete, nebo dokonce píšete nějaké? V čem jsou jejich silné a slabé stránky? A jak Hrabal řeší otázku české národní povahy?

Bohumil Hrabal (28. 3. 1914 Židenice /dnes součást Brna/ - 3. 2. 1997 Praha)

Český spisovatel.

Bohumil Hrabal se narodil **svobodné matce Marii Kiliánové** (1894 – 1970) a důstojníkovi rakousko-uherské armády Bohumilu Blehovi (1893 – 1970), který se však k otcovství nehlásil; chlapec se tedy jmenoval Bohumil Kilián. Jeho matka Marie pak pracovala jako pomocná účetní v městském pivovaru v Polné na Jihlavsku. Zde se seznámila s hlavním účetním **Františkem Hrabalem** (1889 – 1966), provdala se za něj (1916) a Bohumil pak mohl přijmout otčímovo příjmení. V r. 1917 se rodina rozrostla ještě o syna jménem Břetislav. V r. 1920 se Hrabalovi přestěhovali do **Nymburka**, kde otec pracoval jako **správce** pivovaru. Záhy se k nim natrvalo přistěhoval Františkův svérázný bratr Josef a stal se tu pivovarským dělníkem. Všechny tyto události včetně protikladných povah obou bratrů – **Francina a Pepina** – Bohumila výrazně ovlivnily a on je později promítl do své literární tvorby.

Bohumil Hrabal vystudoval **právníckou fakultu Univerzity Karlovy** v Praze; vinou uzavření vysokých škol za Druhé světové války dokončil univerzitní studia až r. 1946. **Za války** pracoval především jako **železničář** ve stanici Kostomlaty nedaleko Nymburka; byl zde i **výpravčím**.

Hrabal se právníckou profesí nežil; jednak byla vzdálená jeho nekonvenčnímu povahovému založení, jednak v období po komunistickém převratu (1948) byla spojena s přitakáním novému, nedemokratickému režimu (Hrabal se v r. 1945 stal členem **komunistické strany**, ale již následující rok, kdy komunisté vyhráli parlamentní volby, z ní zase vystoupil).

Hrabal profesně působil postupně jako **pojišťovací agent, obchodní cestující, dělník v ocelárnách** (na Kladně; utrpěl zde vážný pracovní úraz hlavy) a v Praze jako **pracovník ve sběrně starého papíru a kulisák** v divadle. Přes dvacet let (1950 – 1973) bydlel v činžovním domě v **pražské periferní čtvrti Libeň**; zde se r. 1955 seznámil s **Eliškou Plevovou** (1926 – 1987), která pocházela z majetné rodiny firemního úředníka z Břeclavi, ale v 50. letech to pro ni byla již jen minulost. Za Hrabala se provdala r. 1956, zůstali bezdětní. Libeňský činžák byl zbořen, a tak se přestěhovali (1973) do panelového domu. Hrabal se stal štamgastem ve vyhlášené staroměstské pivnici U Zlatého tygra, kde kraloval tamější stolní společnosti.

V **50. letech** Hrabal **začal psát povídky**; vycházely tiskem bez většího ohlasu, byť v r. 1956 je ve svém eseji ocenil další začínající autor, dramatik a publicista **Václav Havel** (1936 – 2011).

V r. **1962**, tedy krátce poté, co v československé kultuře začala ideová liberalizace proslulých 60. let, se Hrabal stává **spisovatelem z povolání** (dostí pozdě, neboť již na prahu padesátky) a vzápětí v rychlém sledu publikuje několik **povídkových souborů** – první je **Perlička na dně** z r. 1963 –, jimiž vnesl do české literatury nový, osobitý tón tvorby jak ve vypravěčském stylu, tak v námětovém zaměření, a rychle se zařadil **mezi nejčtenější a nejuznávanější české autory**.

V **60. letech** Hrabal získal za svou tvorbu několik československých oficiálních ocenění, ovšem v překladech pronikl úspěšně také do **zahraničí** (osobně mj. vystupoval na literárních akcích v Západním Německu). **Vedle Milana Kundery** se stal **nejpřekládanějším žijícím českým autorem**.

V r. **1965** byl podle Hrabalovy prózy natočen **povídkový film Perličky na dně**; sešli se tu významní režiséři mezinárodně oceňované **československé filmové nové vlny**: Jiří Menzel, Jan Němec, Evald Schorm, Věra Chytilová (Hrabal společně s nimi byl také spoluautorem scénářů). Ovšem absolutního vrcholu v tomto směru dosáhla Hrabalova novela **Ostře sledované vlaky** (1965): příběh z maloměstské železniční stanice za Druhé světové války působivě spojuje intimní a občanské zrání mladého muže (s hrabalovskými autobiografickými rysy) a jeho filmový přepis (režie Jiří Menzel) získal za rok **1967** Cenu Americké filmové akademie (**Oscara**) jako světově nejlepší neanglicky mluvený film.

V r. 1965 si Hrabalovi koupili **víkendový dům** v osadě **Kersko** východně od Prahy; lokalitu si jako rekreační destinaci oblíbily již za první republiky pražské úřednické rodiny.

Po sovětské vojenské invazi r. 1968 skončila nadějeplná 60. léta a v Československu nastoupila tuhá, cenzurou prodchnutá éra neostalinské **normalizace**. Hrabal pokračoval v pilném psaní, ale vycházet mohla jen jeho starší díla. Až když v r. **1975** poskytl politicky smířlivé interview komunistickému kulturnímu týdeníku Tvorba, mohl téměř všechny své nové práce publikovat. Z hlediska čtenářského zájmu vynikly **vzpomínková nymburská próza *Postřižiny*** a **povídkový soubor *Slavnosti sněženek*** – obě knihy následovány Menzelovými kongeniálními filmovými verzemi.

Poslední významnou Hrabalovou knihou se stala **novela *Obsluhoval jsem anglického krále*** (1971), která shrnuje všechny charakteristické rysy Hrabalova vypravěčství, ovšem vyniká i polemickým, antihrdinským líčením československé společensko-historické reality 30. – 50. let.

O tom, že Hrabalova invence neztratila ani v pokročilém věku svou sílu, svědčí série esejistických dopisů ***Listy Dubence***, věnovaná americké studentce April Giffordové, která za Hrabalem přijela v r. 1986 do Prahy a v r. 1989 zorganizovala jeho velké literární turné napříč Spojenými státy.

Ikonickým okamžik nastal v r. 1994, když Prahu navštívil americký prezident Bill Clinton se svou ministryní zahraničí Madeleine Albrightovou (pražskou rodačkou) a český prezident Václav Havel je oba vzal k Tygrovci na setkání s Hrabalem.

Po dovršení osmdesátky, již ve svobodných poměrech, ovdovělý Hrabal začal pociťovat tíhu stáří i zdravotních problémů. V r. **1997 zahynul pádem z okna** v pražské nemocnici na Bulovce, kde se léčil; časté jsou úvahy o tom, že ukončil svůj život dobrovolně.

Některá díla:

Povídkové soubory *Perlička na dně* (1963, rozšířeno 1964), ***Pábitelé*** (1964; název odkazuje na nositele typicky hrabalovského poetického vypravěčství), ***Inzerát na dům***, ve kterém už nechci bydlet (1965; film *Skřivánci na niti* 1969: režie Jiří Menzel, hrají Václav Neckář, Rudolf Hrušínský, Jitka Zelenohorská, Vlastimil Brodský), ***Slavnosti sněženek*** (1978; inspirováno Hrabalovými pobyty v Kersku; film 1983: režie Jiří Menzel, hrají Rudolf Hrušínský, Jaromír Hanzlík, Jiří Schmitzer, Libuše Šafránková, Jiří Krejčík);

Jednovětá novela *Taneční hodiny pro starší a pokročilé* (1964);

Novely *Ostře sledované vlaky* (1965; film 1966: režie Jiří Menzel, hrají Václav Neckář /Miloš Hrma/, Josef Somr /výpravčí Hubička/, Nad'a Urbánková /Viktoria Freie/: Oscar 1967), ***Obsluhoval jsem anglického krále*** (psáno 1971, vydáno 1980 v Kolíně nad Rýnem, v Československu 1989; film 2006, režie Jiří Menzel, hrají Ivan Barnev /Jan Dítě/, Oldřich Kaiser /zestárlý Jan Dítě/, Martin Huba, Jiří Lábus, Julia Jentschová /Líza/), ***Postřižiny*** (1976; název odkazuje na starosvětskou slavnost prvního stříhání vlasů u dítěte, jde o symbol uplynulé první, raně dětské životní etapy; film: režie Jiří Menzel, hrají Magda Vašáryová /Marie/, Jiří Schmitzer /Francin/, Jaromír Hanzlík /Pepin/, Rudolf Hrušínský) ***Příliš hlučná samota*** (vydáno 1980 v Kolíně nad Rýnem, v Československu až 1989; film 1994: režie Věra Cais, v hlavní roli autobiografického skladníka Hanti ve sběrných surovinách Philippe Noiret), ***Něžný barbar*** (1981 v Kolíně nad Rýnem, v Československu až 1990; film 1989: režie Petr Koliha, hrají Bolek Polívka, Jiří Menzel, Arnošt Goldflam, Ivana Chýlková);

Esejistická korespondence *Dopisy Dubence* (1995; věnováno americké studentce bohemistiky April Giffordové).